

Tweede Kamer der Staten-Generaal vaste commissie voor OCW
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

De lat omhoog!

betreft
VNG Reactie op beleidsbrief
'Meer ruimte voor nieuwe
scholen'

ons kenmerk
ECSD/U201501493

datum
14 september 2015

Geachte leden van de Commissie Onderwijs,

De VNG heeft geen principiële bezwaren om bij de planning van nieuwe scholen het begrip 'richting' los te laten, zoals de staatssecretaris voorstelt in zijn brief 'Plan van Scholen' van 2 juli 2015. Scholen kunnen zich immers nog steeds in religieuze, levensbeschouwelijke of pedagogische grondslag blijven onderscheiden, terwijl de diversiteit binnen het onderwijs kan worden verbreed voor ouders die zich niet in de huidige structuur herkennen.

Toch bekijkt de VNG de maatregelen die de staatssecretaris aankondigt in zijn brief over 'meer ruimte voor nieuwe scholen' met enige aarzeling. Onze aarzeling betreft de onduidelijkheid over de consequenties voor onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer en de relatie met leerlingendaling. De VNG meent dat deze punten –nog- onvoldoende in kaart zijn gebracht en dringt aan op de noodzakelijke verduidelijking vóór gestart wordt met de stapsgewijze invoering. Reden hiervoor is dat de aangekondigde maatregelen in stap 1 en 2 consequenties hebben voor de voorgenomen maatregelen in stap 3, waar de staatssecretaris voornemens is de systematiek te wijzigen waarmee nieuwe scholen huisvesting ontvangen. De financiële gevolgen van meer scholen, de frictiekosten en wijzigingen in de bijdrage van de vaste voet dienen vooraf goed onderzocht te worden.

Gevolgen voor onderwijshuisvesting

Het aantal scholen zal als gevolg van 'meer ruimte voor scholen' vrijwel zeker toenemen. Daardoor nemen ook de vraag naar en de kosten van onderwijshuisvesting toe. In stedelijk gebied zal dit leiden tot problemen in de voorzieningenplanning omdat er nauwelijks fysieke ruimte is om nieuwe schoolgebouwen op de door het schoolbestuur gewenste plek te realiseren. In gemeenten met leerlingendaling zal dit leiden tot grotere leegstand binnen of van de huidige schoolgebouwen. De VNG wil graag in overleg hoe voorkomen kan worden dat de invoering van 'meer ruimte voor nieuwe scholen' onnodig extra leegstand creëert.

De staatssecretaris wil het gesprek aangaan over de invulling van de gemeentelijk rol bij de huisvesting van scholen. In dit verband wijst de VNG op haar recentelijk uitgevoerde

toekomstverkenning onderwijshuisvesting, die we u als bijlage meesturen. De toekomstverkenning maakt duidelijk waar gemeenten voor staan: De lat omhoog! Niet vanuit een verkokerde visie op onderwijshuisvesting, maar vanuit het bredere perspectief van de gemeentelijke verantwoordelijkheid om integraal sociaal beleid te voeren. Gemeenten kiezen er dan ook voor om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbesturen en gemeenten te versterken. De wens van gemeenten voor versterking van het huidige stelsel betekent niet dat gemeenten niet open staan voor andere scenario's. Zowel verdere doordecentralisatie van verantwoordelijkheden naar schoolbesturen als het terugleggen van gedecentraliseerde verantwoordelijkheden bij gemeenten, behoort in het huidige stelsel tot de mogelijkheden. Behoud van het huidige stelsel en versterken daarvan doet recht aan de verscheidenheid in ons land.

De VNG doet in 'De lat omhoog' een aantal voorstellen om het huidige stelsel te versterken, waaronder een spreidingsplan met een formele status voor voorzieningen voor primair en voortgezet onderwijs en de vervanging van de jaarcyclus van huisvestingsprogramma's door een lange termijnplanning.

Gevolgen voor leerlingenvervoer

Terecht stelt de staatssecretaris in zijn brief dat, wanneer de richting geen rol meer speelt bij het toekennen van bekostiging aan een school, de huidige regeling voor leerlingenvervoer kan leiden tot veel hogere kosten. Een ouder zou immers voor iedere gewenste school leerlingenvervoer kunnen aanvragen. Geruststellend is dan ook de garantie dat bij invoering van de voorgestelde systematiek voor het starten van nieuwe scholen de regels voor het leerlingenvervoer zodanig aangepast worden dat de kosten voor leerlingenvervoer niet zullen stijgen. De door de staatssecretaris genoemde eerste stap, namelijk het starten van scholen onafhankelijk maken van het richtingbegrip, zal dan ook gepaard moet gaan met een aanpassing van de regeling voor het leerlingenvervoer.

Van belang is dan de wijze waarop de regels worden aangepast. Daartoe wordt in de brief een aantal varianten voor het vervoer op basis van richting geschetst. Het vervoer naar het speciaal onderwijs is overigens geen onderdeel van deze voorstellen. Dat is merkwaardig, want juist het vervoer naar scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs die tot een bepaalde richting behoren, leidt vaak tot hoge kosten, gezien het feit dat deze scholen dun gezaaid zijn. Deze kosten worden ook in bijlage 1 van de brief genoemd.

De VNG pleit al geruime tijd voor een regeling van het leerlingenvervoer, waarbij de keuze voor een school van een bepaalde richting volledig wordt beschouwd als een verantwoordelijkheid van de ouders. In dat geval wordt dus slechts een vervoersvoorziening toegekend naar de dichtstbijzijnde, voor de leerling geschikte school (zie variant 2 in bijlage 1 van de brief). Daarnaast zien wij de mogelijkheid tot het wegen van de eigen kracht en mogelijkheden van kind en ouders, zoals dat bij de Jeugdwet het geval is, als een goede stap in de richting van integratie van verschillende vervoersvormen (zie variant 5). Deze variant dient dan ook naast, en niet in plaats van de andere varianten te worden gezien.

Relatie met leerlingendaling

We constateren dat binnen het onderwijs twee tegengestelde ontwikkelingen gelijktijdig plaatsvinden.

Eenzijds leidt de daling van het aantal leerlingen tot een afname van het aantal scholen.

Waar in en rondom grote(re) steden veelal nog sprake is van groei van het aantal leerlingen, kampen de overige gemeenten met dalende leerlingenaantallen.

Gemeenten zullen de afweging moeten maken of een voorziening voor primair onderwijs in elke kern of wijk nog wel haalbaar is, of dat verschillende maatschappelijke functies ondergebracht kunnen

worden in gemeentelijke kindcentra, brede scholen, samenwerkingscholen en multifunctionele accommodaties.

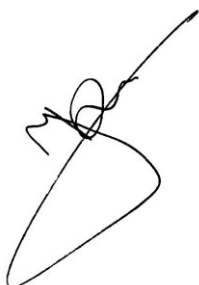
Anderzijds leidt de wens tot meer diversiteit en innovatie in het onderwijsaanbod tot een groei van het aantal scholen. De staatssecretaris stelt voor om op termijn de stichtingsnorm los te laten en op basis van gerealiseerde leerlingenaantallen te beoordelen of de school voldoende groeit. De VNG vraagt zich af hoe een dergelijke groei van een school zich verhoudt tot de onderwijshuisvesting. Onderwijshuisvesting heeft immers een permanent karakter en vergt een investering die gedurende vele jaren financiële gevolgen heeft voor de gemeenten. De staatssecretaris wil wel een opheffingsnorm in stand houden. De VNG is het hiermee eens. De kwaliteit van het onderwijs is sterk gerelateerd aan de omvang van de school. De VNG stelt voor om bij de bepaling van de opheffingsnorm dan ook rekening te houden met de voor de kwaliteit van het onderwijs gewenste omvang van een school én met het potentieel van leerlingen. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt naar primair en voortgezet onderwijs.

In het verlengde hiervan wijst de VNG er op dat de menselijke maat in het onderwijs die met de fusietoets wordt nagestreefd, ook gevonden kan worden in de omvang van de vestigingen die een schoolbestuur onder zijn beheer heeft.

Tot slot

De VNG onderschrijft dat diversiteit en innovatie in het onderwijs belangrijk zijn. Deze moeten hand in hand gaan met kwaliteit. Leerlingen moeten er vanaf de start van een school op kunnen rekenen dat de kwaliteit van hun school gegarandeerd is. Daarnaast zijn spreiding en afstemming met het totale aanbod van onderwijs en maatschappelijke voorzieningen van belang. De VNG stelt voor de voorgestelde maatregelen zodanig in te vullen dat een balans gevonden kan worden tussen diversiteit, innovatie, kwaliteit, spreiding en de verbinding met het sociaal domein. De VNG gaat graag met de staatssecretaris in gesprek hoe en met welke instrumenten gemeenten aan deze balans kunnen bijdragen.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop with a smaller loop on top and a long, thin tail extending upwards and to the right.

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Bijlage: De lat omhoog: toekomstverkenning naar de gemeentelijke rol in onderwijshuisvesting